

Riktlinje 4

RIKTLINJER FÖR ATT SKAPA/DESIGNERA TILLGÄNGLIGA GRÄNSSNITT

Design för tillgänglighet

Design för tillgänglighet avser alla (språkliga, presentationsmässiga, kontextuella) konstruktioner gjorda med vederbörlig hänsyn till den avsedda publikens kompetens, vanor och önskemål, så att slutanvändare med funktionsnedsättning kan få tillgång till en produkt/tjänst.

Resurser som ska användas för att utforma i linje med huvudprinciperna för tillgänglighet:

- 1) Forskning och implementering i relevant litteratur
- 2) Provtagning/modellering från tidigare konstruktioner för tilltänkta slutanvändare
- 3) Information/godkännande som ska erhållas från de slutanvändare som är involverade i projektet eller processen
- 4) Erfarenheterna hos individer som genomför tillgänglighetsstudier med slutanvändarna

Överväganden i tillgänglighetsdesign

1) *Vem är målgruppen?* – Även om det är viktigt att avgöra vem som är målgruppen, är det viktigaste problemet i detta sammanhang, *variationen inom gruppen och slutanvändarnas bakgrund*. Till exempel kommer beslut om den "genomsnittliga" publiken i en design för alla döva och hörselskadade-slut användare att skilja sig från beslut som fattas med avseende på den "genomsnittliga" slut användaren när de har att göra med en grupp i en viss ålder på en viss arbetsplats.

Därför, i linje med innehållet i det arbete som ska utföras;

a) Antingen erhålls bakgrundsinformation relaterad till slut användare från organisationer som federationer och konfederationer, som representerar de döva och hörselskadade *eller*

b) När det gäller mindre populationer (åldersgrupp, utbildningsstatus etc.) tas ett urvalsreferensavsnitt från den gruppen,

OCH slut användarnas färdigheter tas i beaktande.

2) Om målgruppen innehåller mer än en profil: I sådana fall riktar designen sig mot kompetensen och begränsningarna hos dem som ses som den mest missgynnade gruppen. Den vanliga uppfattningen är att om designen riktar sig mot den mest missgynnade gruppen, och även om alla önskemål från andra slut användare inte tillgodoses, kommer alla slut användargrupper kunna använda tjänsten eller produkten.

Designelement:

Missuppfattningar:

1. **Den avsedda publiken är bekant med och använder lätt alla fenomen som har många exempel på webbplatser eller i applikationer:** Denna idé är felaktig eftersom, även om vissa designs som introducerades efter det första decenniet av 2000-talet är baserade på principen om 'design för alla,' universell utformning", har vissa tillämpningar inte uppfyllt sitt syfte; och de återstående applikationerna utformades utan hänsyn till denna fråga.
2. **Detaljer spelar ingen roll:** Den kanske viktigaste faktorn, för tillgänglighet ligger i detaljerna. Det finns många frågor som designteamet beslutar om, särskilt när det gäller "estetiskt" värde och ingenjördesign när de designar. Tillgängligheten för en produkt eller tjänst är dock vanligtvis dold i detaljerna i dessa beslut.
3. **Döva och hörselskadade-individer har lägre perceptionsförmåga än andra individer i samhället:** Detta är en grundläggande missuppfattning. När den hörande som inte har någon kunskap eller insikt i kommunikation och behov för döva och hörselskadade observerar ett begränsat deltagande av döva och hörselskadade-individer i ett socialt sammanhang är det lätt att de missuppfattar situationen och vilka behov som finns, eftersom kommunikationsprocessen bygger på att man kan kommunicera och förstå de grundläggande behov som finns och hur man ska kunna hitta rätt med sin produkt eller tjänst.

Först och främst bör det erkännas att de flesta av systemen, tjänsterna och produkterna i världen har utformats för individer som inte har någon form av funktionshinder. I vissa fall är vissa tillägg kopplade till dessa produkter som ursprungligen gjordes för samhället i stort för att ge tillgång till döva och hörselskadade. Till exempel är filmer designade för hörande publik, undertexter eller teckenspråk för döva och hörselskadade lades till efter designprocessen. Men även om dessa efterproduktionstillägg i vissa fall gör produkten tillgänglig, i andra fall ger förekomsten av denna typ av tillägg inte åtkomst eftersom dessa inte utformades specifikt för tillgänglighet.

När design för alla anammas från början tas ett annat tillvägagångssätt för döva och hörselskadade individer. Detta perspektiv bör förankras i alla gränssnitt för tillgänglighet från dag ett. Den största risken här är att konstruktörerna går vidare utan samråd. Vissa misstag kan uppstå omedvetet eftersom de inte känner till profilerna för slutanvändargruppen.

De döva och hörselskadade-individerna har utvecklat mycket bättre "coping"-strategier än de hörande individerna för att leva i ett system som inte är designat för dem. För från den dag de föddes har de levt i en värld där de inte kan kommunicera med och integrera i en stor del av samhället. Därför är deras "tillgångsförmåga" bättre än genomsnittspersonerna.

4. **Det finns några universella standarder inom design för tillgänglighet, och när dessa standarder används tillhandahålls tillgänglighet:** Designstandarder för tillgänglighet är viktiga resurser som tydligt anger frågor som ska beaktas, och illustrerar god praxis baserad på forskning. För närvarande finns det många standarder som sträcker sig från audiovisuell produktdesign till design för internetåtkomst.

I detta sammanhang är det dock nödvändigt att vidta nödvändiga åtgärder med vederbörlig hänsyn till slutanvändarnas olika verklighet i varje land. Över hela världen är personer med funktionsnedsättning socioekonomiskt missgynnade.

De lider av nackdelar i alla samhällen på grund av "systemdesigner gjorda utan hänsyn till funktionshinder". Denna grupp, som har begränsad tillgång till utbildning och näringslivet, kan lida av ytterligare begränsningar på grund av dessa faktorer.

Men nivån på denna begränsning kommer att variera i linje med verkligheten i samhället i fråga.

Till exempel utvecklas "*inkluderande utbildning*" för döva och hörselskadade individer i vissa länder och dessa individer utbildas i klassrum tillsammans med andra medlemmar i samhället.

För att detta system ska bli framgångsrikt måste infrastrukturen upprättas korrekt, om det döva och hörselskadade-barnet lyder under samma utbildningssystem och läroplan som sina klasskamrater (till exempel om en pedagog förklarar innehållet muntligt och ber eleverna att läsa från boken för upprepning), kan det handikappade barnet stöta på en nackdel eftersom han/hon inte kommer att ha tillgång till informationen som ges muntligt, och dessutom det material som tillhandahålls för honom/henne att läsa kommer inte att vara på "huvudspråket för kommunikation", som förklaras nedan.

Även om inkluderande utbildning var framgångsrik i vissa länder, som har en framgångsrik systeminfrastruktur, har därför inte samma framgång uppnåtts i vissa länder.

Även om universella standarder kan tas som utgångspunkt, baserat på alla dessa faktorer är design som fokuserar på land, språk, kultur och slutanvändarspecifikationer nödvändiga.

Döva och hörselskadade-individer har genomsnittliga läsförmåga: Detta är en vanlig missuppfattning. En individ med hörselnedsättning kan vara utbildad och läskunnig men deras kompetensnivå kan variera från genomsnittet. Två frågor måste beaktas här:

a) deras läs- och skrivfärdigheter kommer att vara lägre än den genomsnittliga individen, vilket bevisas över hela världen på grund av utbildningsnackdelar,

b) när de läser skriftspråk läser de inte på sitt modersmål (teckenspråk) utan ett annat språk.

Det huvudsakliga kommunikationsspråket (modersmålet) för majoriteten av de döva och hörselskadade är teckenspråk. Även om detta språk har likheter med andra språk i världen, skiljer det sig också i många aspekter. Se exempel nedan:

Det svenska teckenspråket har i grunden samma ordföljd som svenskan, en påståendesats inleds med ett subjekt, sen verb och till sist ett objekt. Till exempel En man köper en cykel, blir på svenskt teckenspråk MAN KÖPER CYKEL.

När man ställer en fråga i svenska så byter verbet och subjektet plats men i teckenspråk så sker ingen sådan förändring. MAMMA TRÖTT kan alltså vara både ett påstående och en fråga och skillnaden visar sig i mimiken, att man med höjda ögonbryn visar att det är en fråga.

Teckenspråket är ett visuellt språk och även om händerna visar själva tecknet för ett ord så är det mimik, ögonriktningar, placeringar som visar vad det är man menar. Det finns flera ord som har likadana tecken men tittar man på tecknet, mimik och placering och sammanhang så vet man vilket ord det är personen menar.

Det som kan bli svårt i skriven kommunikation mellan döva och hörande är att det ibland blir skrivet på teckenspråk istället för svenska, för den hörande utan någon erfarenhet från teckenspråket kan meningarna bli helt obegripliga och man förstår inte vad budskapet ska vara. Detta beror ju på att personen skrivit på sitt modersmål och inte på ett andra språk.

I linje med dessa överväganden bör även språket utformas för tillgänglighet.

5. **Döva och hörselskadade är en homogen grupp:** Detta är en mycket vanlig missuppfattning. Men denna grupp är inte homogen. De täcker ett brett spektrum av individer med olika hörselförmågor, från en grad av hörselnedsättning till döva. Beroende på deras funktionsnedsättning kan de ha vissa förmågor eller inte. Även om målet är att rikta in sig på de mest missgynnade i designprocessen är det viktigt att erbjuda verk till. Till exempel bör en individ med låg läskunnighet kunna få all information från teckenspråksvideon, men eftersom individen med tillgång till hörselvärlden med hörapparat kanske inte har samma kompetens i teckenspråk, alltså skrivna versioner bör även tillhandahållas för denna person.

Designelement:

Elementen som listas nedan är endast grundläggande element. (Det finns många källor och riktlinjer i litteraturen om hur man "skräddarsy" designen.)

- **Färger:** Kontrollera om färger har en speciell betydelse i subkulturen för döva.
- **Språk:** Allt skriftligt material bör presenteras i "vanligt" språkdesign för tillgänglighet. Klarspråksöversättning är ett tillvägagångssätt som innehåller många element, och det görs av erfarna översättare. Den genomsnittliga författaren kan anta att det presenterade materialet är på ett klarspråk, men utan professionella insatser från tillgänglighetsexperter kan materialet vara "för förenklat" eller för komplicerat för tillgänglighet (se guiden för klarspråk).

- **Bilder:** Användningen av bilder är avgörande för tillgängligheten. Döva och hörselskadade individer har erfarenhet av att få information från bilder. När de har svårt att komma åt språkinmatning används visuella bilder som stöd. Bilder bör dock inte presenteras ensamma. Information som endast presenteras genom bilder kan vara begränsad. Den lämpligaste utformningen uppnås när visuella hjälpmedel kompletteras med skrift- eller teckenspråk,
- **Placering av element:** Slutanvändarnas mottagningsvanor, särskilt på skärmar eller gränssnitt, är viktiga överväganden. Till exempel att kunna förstora (göra den i helskärm) varje visuellt element (video, bild, etc.), eller möjliggöra samtidig åtkomst till två bilder genom optimal användning av skärmen är viktiga överväganden. Eller till exempel, om informationen presenteras i teckenspråksvideo, bild- och textformat, kan teckenspråksvideon placeras i en primär position.
- **Textformat:** Det är viktigt att använda tillgängliga typsnitt och format. Det bör inte vara några ytterligare svårigheter att komma åt texten.
- **Ikonomografi och bilder:** Även om ofta använda bilder och ikoner kan vara bekanta för döva och hörselskadade kommer ikoner och bilder som ofta används i produkter designade speciellt för dessa slutanvändare att vara mer tillgängliga. Detta underlättar användarvänlig design. Till exempel, när information ges under en flik märkt "info", om denna information tillhandahålls på teckenspråk, kan det vara mer korrekt att använda etikettinformationen och den tecknande handbilden, medan om den tillhandahållna informationen är skriven format etiketten info och en skriven textikon kan användas för god tillgänglighetspraxis.